

Nr 431.

Av herr **Olsson** i Mora **m. fl.**, *angående anslaget till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar.*

Anslaget till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, utgick för vardera budgetåren 1929—1932 med 402,000 kronor, men sänktes för budgetåret 1932—1933 till 300,000 kronor och följande år till 200,000 kronor, detta med hänsyn till det statsfinansiella läget. För budgetåret 1935—1936 är anslaget 199,300 kronor, och i årets statsverksproposition, punkt 198: 3, föreslås för budgetåret 1936—1937 199,000 kronor.

De senaste årens starkt minskade anslag ha för de föreningar, vilka handhava ifrågavarande slag av folkbildningsarbete, medfört stora ekonomiska svårigheter. Då anslagsreduktionen motiverats av statsfinansiella skäl, har man dock räknat med att nedsättningen skulle upphöra, när den allmänna depressionen övervunnits, och i den förhoppningen har man nedlagt stora ansträngningar för att hålla verksamheten i gång i största möjliga omfattning och utan att kraven på föreläsarnas kompetens och verksamhetens kvalitet i övrigt blevo åsidosatta. I längden blir detta dock icke möjligt, om icke ökat ekonomiskt stöd kan erhållas. Intresset för verksamheten har visat sig vara stort, och det har kunnat konstateras, att den minskning av åhörarfrekvensen, som inom föreläsninganstalterna kunde iakttagas vid rundradiostationernas tillkomst, var övergående. Men naturligtvis har det icke kunnat undvikas, att ett antal föreningar dukat under för svårigheterna. På många platser är intresset starkt för att få till stånd nya föreningar eller återupptaga nedlagda, men man ser sig icke i stånd därtill av ekonomiska skäl. För verksamhetens fortbestånd och utveckling är ökat statsunderstöd ett huvudvillkor.

Skolöverstyrelsen har vid upprepade tillfällen framhållit, att föreläsninganstalterna voro i behov av ökade statsbidrag, därest en kvalitativt högtstående föreläsningsverksamhet skulle kunna bedrivas. Det är att märka, att de år 1929 utfärdade nya bestämmelserna innebära skärpta villkor för erhållande av statsunderstöd såväl i fråga om föreläsarnas kompetens som i andra avseenden. Föreläsningsverksamhetens målsmän hava varit angelägna om att de ökade kraven skulle uppfyllas. Det råder, så vitt vi kunna finna, en allmän och uppriktig strävan att anpassa föreläsningsverksamheten efter vår tids krav samt att få värdefulla och aktuella ämnen belysta av goda föreläsare. Man söker också öka möjligheterna i folkbildningssyfte genom samverkan med andra folkbildningsorganisationer, genom litteraturanvisning etc. Denna gren av folkbildningsarbetet har otvivelaktigt en stor uppgift att fylla vid sidan av övriga organisationer för främjande av frivilligt folkbildningsarbete. Föreläsningarna skänka i många fall värdefull kunskap samt orientering i viktiga frågor, men

ännu betydelsefullare är, att de rikta folkets blick och intresse mot värdefulla ämnen samt skänka näring för tankeliv och fantasi. De kunna därigenom bliva en motvikt mot det ytliga och förflackande nöjesliv, som i våra dagar med rätta påtalas.

Som redan framhållits, har nedsättningen av anslaget fört med sig bl. a., att verksamheten icke kunnat bedrivas i samma omfattning som tidigare. Man har varit nödsakad att minska antalet föreläsningar. Som villkor för erhållande av statsbidrag gäller för närvarande, att vederbörande föreläsningssanstalt skall årligen anordna minst 5 föreläsningar. (Före anslagsminskningen var siffran 10). Även om de flesta föreningar lyckats komma upp i något högre antal än angivna 5 årligen, blir antalet dock för ringa under nuvarande förhållanden, för att verksamheten skall kunna skänka det rätta utbytet. Särskilt landsbygden och de små samhällenas föreningar bliva lidande.

I årets statsverksproposition framhåller föredragande departementschefen, att rundradioverksamheten synes vara skickad att fylla en icke ringa del av de uppgifter, som ankommit på den hittillsvarande populärvetenskapliga föreläsningssamheten. Den sistnämnda verksamhetens representanter förneka ingalunda rundradions stora uppgift. De anse emellertid, att båda formerna av föredragsverksamhet behövas och att de komplettera varandra. Mot radioföreläsningens överlägsenhet i vissa avseenden kan ställas de övriga föreläsningarnas företräden i andra hänseenden. Sålunda blir det mera samling och mera koncentration kring ämnet vid åhörandet av en föreläsning, där talaren befinner sig synlig framför publiken. Det blir en personlig kontakt mellan föreläsare och publik, vars betydelse inte får underskattas. Uppmärksamheten blir större i en föreläsningssal än vad många gånger blir fallet kring högtalaren, då omgivningens prat, besök m. m. lätt störa och distrahera.

Därtill kommer, att en "synlig" föreläsare kan illustrera sin framställning med åskådningsmaterial: ljusbilder, film, kartor etc. Han kan också anpassa sin framställning efter just den publik, som han för tillfället har framför sig, besvara frågor etc. En del av den föreläsningssamheten, som understödes genom det anslag, varom här är fråga, sker i anslutning till studiecirkelverksamhet. För hela verksamheten gäller, att ämnesval och framställning kan anpassas efter varje Orts intresse och önskningsar. Allt detta är fördelar, som icke radioföredragen kunna skänka.

Man kan härutöver tillfoga, att alla människor icke äga den träning i lyssnandets konst, att de kunna med fördel tillgodogöra sig en radioföreläsning. De kunna lättare följa med och tillägna sig vad som kommer direkt från en talare, som de se framför sig. Samtidigt uppövas deras förmåga att lyssna, och detta kan sedan i viss utsträckning bidra till ökad förmåga att utnyttja radions möjligheter.

Enligt kungl. kungörelse den 5 juli 1929 angående understöd till föreläsningssanstalterna skola kommuner eller enskilda tillskjuta minst lika stort belopp som statsunderstödet för samma ändamål. Efter vad vi inhämtat, upp-

gingo senaste redovisningsåret dessa lokala bidrag till över 600.000 kronor. Vi kunna icke tillstyrka en så kraftig höjning av statsunderstödet som till detta belopp, icke heller ifrågasätta vi nu, att anslaget återföres till det belopp, som utgick före den senaste krisen, men vi anse den av skolöverstyrelsen föreslagna summan 300.000 kronor skälig och hemställa därför,

att riksdagen måtte till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, för budgetåret 1936—1937, anvisa ett reservationsanslag av 300.000 kronor, samt

att sådan ändring måtte vidtagas i grunderna för anslagets fördelning, att minsta antalet föreläsningar, för vilka åtnjutande av statsbidrag beviljas, må utgöra 7, och det lägsta understöd, som må utgå till lokal föreläsningsanstalt, skall utgöra 150 kronor för helt budgetår räknat.

Stockholm den 23 januari 1936.

A. Olsson
i Mora.

P. L. Persson.

Aron Gustafsson,
Lekåsa.

O. E. Sandberg.

Anders Hansson,
Trollhättan.

Oscar Carlström.

Carl Björling.

Harald Hallén.
